

گناهان

پرسش: مراد از **گناه ظاهری** و **باطنی** از نظر قرآن چیست؟

فهرست مندرجات

- ۱ - معنای اثم
- ۲ - معنای فواحش
- ۳ - معنای ظاهر و باطن
- ۴ - گناه ظاهری
- ۵ - گناه باطنی
- ۶ - گناه ظاهری و باطنی در روایت
- ۷ - علت حرمت گناهان ظاهری و باطنی
- ۸ - پانویس
- ۹ - منبع

معنای اثم

قرآن کریم می فرماید: «لَا تَقْرُبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَّنَ...»؛ [۱] و به **کارهای زشت**، چه **علنی** آن و چه پوشیده (اش) نزدیک مشوید»
«اِثم» در ریشه «اِثم» به معنی **گناه** [۲] و چیزی که انسان را از کاری باز می‌دارد است و از آنجا که **گناهان** آدمی را از «خیرات» باز می‌دارد به آنها «اِثم» گفته شده [۳]، و **عصیان** و **معصیت** هم از همین باب است.

معنای فواحش

واژه **فواحش** جمع **فاحشه** به معنی هرگونه رفتار و گفتاری است که زشتی آن بزرگ باشد. [۴] در قرآن مجید نیز گاهی در همین معنی وسیع استعمال شده است مانند: «الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ...»؛ [۵] کسانی که از **گناهان بزرگ** و از **اعمال زشت** و **قبیح** اجتناب می‌کنند...» تعبیر «فواحش» بعد از «کبائر **الاثم**» به اصطلاح از قبیل ذکر خاص (فواحش) بعد از عام (اِثم) است و در حقیقت بعد از بیان اجتناب از همهٔ گناهان بر روی گناهان زشت بیش تر تکیه شده است تا اهمیت آنها را برساند. [۶]

معنای ظاهر و باطن

واژه **ظاهر** یعنی آشکار و آنچه با چشم دیده می‌شود (پیدا) و **باطن** یعنی ناپیدا و پنهان و آنچه خلاف ظاهر است. [۷] در قرآن مجید هم آمده است که «وَ دَرُؤًا ظَاهِرًا الْاِثْمَ وَ بَاطِنَةً...»؛ [۸] و **گناه آشکار** و پنهان را رها کنید.

گناه ظاهری

علامه طباطبایی در ذیل آیه ۱۲۰ از **سوره انعام** می‌فرماید: گرچه به حسب مضمون، **آیه** مطلق است، و از جمیع **گناهان ظاهری** و (آشکار) و باطنی (پنهان) نهی می‌کند، ولی از سیاق **آیات** قبل و بعد از آن استفاده می‌شود که (آیه) مربوط به **خوردن گوشت حیوانی** است که اسم و نام **خدا** به هنگام **ذبح** بر آن برده نشده که مصرف آن **حرام** است... (بنابراین)، مراد از گناه ظاهری آن گناهی است که شومی (و ابدی) عاقبت و زشتی اثرش بر کسی پوشیده نیست، مانند **شرک**، **اشوبگری** و **ظلم**.

گناه باطنی

مراد از **گناه باطنی** آن گناهی است که زشتیش همه کس فهم نیست، مانند خوردن **میتنه** (مرده) **خون** و **گوشت خوک** این قسم از **گناه** با **تعلیم** خدایی شناخته می‌شود و **عقل** نیز گاهی آن را درک می‌کند، این معنایی که ما برای گناه ظاهری و باطنی کردیم، معنایی است که ظاهر سیاق آن را افاده می‌کند. [۹]

بعضی از **مفسران** معنای دیگری برای آن کرده‌اند، از جمله گفته‌اند: ظاهر بودن گناه و باطن بودن آن به معنای علنی بودن و پنهانی بودن آن است، و نیز گفته‌اند: مقصود از گناه ظاهری، گناهی است که از **اعضا** و **جوارح** آدمی سر می‌زند، است و گناه باطنی، **گناهان قلبی** و درونی است. و نیز گفته‌اند: گناه ظاهری به معنای **زنا** و گناه باطنی روابط پنهانی **نامشروع** است و... [۱۰] [۱۱]
در **تفسیر** نمونه آمده که «آیه یاد شده مفهوم وسیعی دارد که تمام این تفسیرهای یاد شده را در برمی‌گیرد. [۱۲]
مراد از «**فاحشه ظاهری**» در آیه ۱۵۱ از **سوره انعام** که در ابتدای همین تحقیق آمد **گناه علنی** و مقصود از «**فاحشه باطنی**» **گناه سری** و **روابط نامشروع** برقرار کردن در پنهانی است. [۱۳]

گناه ظاهری و باطنی در روایت

از حضرت **امام سجاد** - علیه السلام - نقل شده است که معنای «وَ لَا تَقْرُبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَّنَ» فرمودند: «فواحش ظاهری و آشکار» مانند **ازدواج با زن پدر** و «فواحش باطنی و پنهان» مانند «زنا» است. [۱۴] [۱۵] این روایت از باب تطبیق کلی بر مصداق است؛ [۱۶]

یعنی یکی از مصادیق فواحش ظاهری «ازدواج با زن پدر» است و یکی از مصادیق فواحش باطنی «زنا» می‌باشد.

علت حرمت گناهان ظاهری و باطنی

امام صادق - علیه السلام - درباره علت و منشأ **حرمت** گناهان ظاهری و باطنی فرمود: «ان الله تبارک و تعالی غیور یحب کل غیور و لغيرته حرم الفواحش ظاهرها و باطنها؛ خدای متعال بسیار **غیرتمند** است و انسان‌های **غیرتی** را دوست دارد و بخاطر غیرتیش گناهان ظاهری (آشکار) و باطنی (پنهان) را **حرام** و **ممنوع** کرده است.» [۱۷] (تا جامعه سالم و در امنیت بماند).

پانویس

۱. ↑ انعام/سوره ۶، آیه ۱۵۱. [📖](#)
۲. ↑ ابن منظور، لسان العرب، تعلیقه علی سیری، بیروت، دار احیاء التراث العربی، چاپ اول، ۱۴۰۸ هـ ق، ج ۱، ص ۷۴.
۳. ↑ راغب اصفهانی، معجم مفردات الفاظ القرآن، تصحیح ابراهیم شمس‌الدین، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ اول، ۱۴۱۸ هـ ق، ص ۱۶.
۴. ↑ الفاظ القرآن، همان، ص ۴۱۸.
۵. ↑ شوری/سوره ۴۲، آیه ۳۷. [📖](#)
۶. ↑ تفسیر نمونه، ج ۲۰، ص ۴۵۹. [📖](#)
۷. ↑ لسان العرب، همان، ص ۴۳۴.
۸. ↑ انعام/سوره ۶، آیه ۱۲۰. [📖](#)
۹. ↑ المیزان، ترجمه المیزان، ج ۷، ص ۴۵۸. [📖](#)
۱۰. ↑ ترجمه المیزان، ج ۷، ص ۴۵۸. [📖](#)
۱۱. ↑ مجمع‌البیان، ج ۴، ص ۱۴۹. [📖](#)
۱۲. ↑ تفسیر نمونه، ج ۵، ص ۴۲۰-۴۲۱. [📖](#)
۱۳. ↑ ترجمه المیزان، ج ۷، ص ۵۱۷. [📖](#)
۱۴. ↑ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۲۸۲. [📖](#)
۱۵. ↑ ترجمه المیزان، ج ۷، ص ۵۲۰. [📖](#)
۱۶. ↑ ترجمه المیزان، ج ۷، ص ۵۳۰. [📖](#)
۱۷. ↑ عروسی حویزی، علی بن جمعه، تفسیر نورالثقلین، تصحیح و تعلیقه سید مجد هاشم رسولی محلاتی، ج ۱، ص ۷۷۸ و ۷۷۷.

منبع

اندیشه قم، [📖](#)

رده‌های این صفحه : [قرآن شناسی](#) | [تفسیر](#)